

כתב השפת-אמת נראה שגם לדעת זקנים אין זה איסור תורה אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

דף סה

צא. אלו הנהגות נהג אבי שמואל עם בנותיו?

אבוה דשמואל לא הרשה לבנותיו לצאת בשבת בחוטים שבאזניהם. ופרשו: בחוטים צבעונים. ולא הרשה להן לשכב ביחד זו עם זו, שלא יתרגלו לגוף נכרי. והתקין להן מקוואות בימי ניסן, כי חשש לריבוי הנוטפים (= מי גשמים והפשרת שלגים) על הזוחלים בנהרות, ואין המקוה מטהר אלא באשבורן ולא בזחילה. ובימי תשרי התקין להן מפצים לטבילה בנהר. (רש"י: תחת רגליהן, כדי שהטיט לא יחוץ. רבנו תם: מפצים זקופים, לצניעות, כדי שיטבלו היטב בנחת). רבנו תם פסק כדברי שמואל ש'נהרא מכיפיה מיברך', וכשר לטבול בנהרות בכל ימות השנה. ואולם נהרות המכזבים מימיהם, אין לטבול בהם אף לדעה זו, שודאי רובם מן הנוטפים (עפ"י הר"ן). אבל דעת הר"ח והרי"ף ועוד להחמיר כאבוה דשמואל, [והרי גם שמואל עצמו נהג איסור בדבר], שאין לטבול אלא בזמן שודאי לא רבו הנוטפים על הזוחלים, כגון בימי תשרי. ואם טובל בערוץ הנהר, במקום שהמים זורמים שם אף בימי תשרי — דעת הראב"ד שכשר, לא נפסל אלא מקום ההרחבה שמחמת הגשמים. אבל לדעת הרמב"ם אין לטבול אף במקום שבו המים נמשכים כל ימות השנה, מלבד במקום גומת המעיין.

דף סו

צב. מה דין הדברים דלהלן לענין יציאה בהם בשבת / קבלת טומאה / חליצה / כניסה לעזרה עמם?

- א. קב של קיטע.
 - ב. סמוכות שלו.
 - ג. הכסא וסמוכות שלו.
 - ד. לוקטמין.
 - ה. סנדל של סיידים.
 - ו. כוורת של קש ושפופרת של קנים.
 - ז. עגלה של קטן.
 - ח. מקל של זקנים.
- א. הקיטע יוצא בקב שלו — דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אוסר. כן גרס רב במשנה, וגם שמואל ורב הונא חזרו ושנו כך.

מבואר בראשונים שהקב עשוי בעיקרו בשביל המראָה ולא לסמיכה, אלא שלעתים האדם נסמך עליו. וטעמו של האוסר — פרש"י, לפי שאינו מנעל ולא תכשיט. והתוס' פרשו, לפי שאינו מהודק אליו וחוששים שמא יפול ממנו ויביאנו בידינו. והלכה כרבי יוסי. רא"ש. ואולם אבר מלאכותי הנצרך לאדם ('פרותזה') — מותר לצאת בו, כיון שהוא נצרך לשימוש, ואין חוששים שמא יישלף (עפ"י או"ח שא, טו).

קב (העשוי מעץ, ואין עיקרו נועד לסמיכה, כנ"ל) אינו מקבל טומאה, (לא מגע ולא מדרס. תוס') אלא אם יש לו בית קיבול כתייתן (ריפורד להנחת השוק), שאז מקבל טומאת מגע או אהל. לרבא אף טמא מדרס, (כי לעתים הוא נשען עליו), ולאביי אינו טמא מדרס. לענין חליצה — משמע מדברי שמואל, שלרבי מאיר נחשב כ'מנעל' וחליצתה כשרה. ולרבי יוסי — פסולה.

לענין כניסה לעזרה — לכאורה נראה שלפרש"י תלוי הדבר באותה מחלוקת, האם נידון כ'מנעל'. ואולם לפהתוס' לכולי עלמא דינו כנעל ורק לענין שבת אסר רבי יוסי שמא יפול, וכן לענין חליצה, לפי שאינו 'נעל' — הראוי לו, ולכן אפשר שאסור להכנס בו לעזרה אף לרבי יוסי.

ב. סמוכות של הקטע (רש"י: סמוכות של עור שהקטע בשתי רגליו מרכיב על שוקיו ומהלך בהן) — יוצאים בהן בשבת, (שהן 'תכשיט' לו). וטמאות מדרס ונכנסים בהן לעזרה, (שאינן בראש רגליו, הלכך אינן בכלל 'מנעל').

מקל של הקטע שנצרך לו להליכה — כתבו התוס' שמותר לצאת בו בשבת. ולכאורה נראה שמטמא מדרס, כי עיקר סמיכתו עליו. וצ"ב. כסא גלגלים שהקטע יושב עליו — מותר לו עצמו לצאת בו, אבל לא לאדם אחר (אגרות משה).

ג. הכסא וסמוכות שלו — אין יוצאים בהן בשבת, (שפעמים נופלים ממנו. ואולם אותם ספסלים קטנים שבידיו, שמהלך עמם — יוצא בהם בשבת. תוס'), וטמאים מדרס (מפני שהוא נשען קצת על רגליו בעת שגורר עצמו), ואשה חולצת בהם (שנחשבים 'נעל'), ואין נכנסים בהם בעזרה.

ד. הלוקטמין [/ 'אנקטמין' = מסכה (רבא בר רב הונא — כפרש"י. ויש מפרשים: דבר שנותנים על הפה לעצירת הרוק. עפ"י הערוך; רי"ף); צורת חמור הנישא בכתפים (רבי אבהו); מין כלונסאות גבוהות העשויות למשחק (רבא / רפרם בר פפא)] — אין יוצאים בהם בשבת, ואינם מקבלים טומאה, (שאינם כלי מעשה ולא תכשיט).

ה. סנדל של סיידים (יש מפרשים שהוא עשוי מעץ ויש אומרים שעשוי מקש, שלא כדרך סנדלים. י"א שהוא משמש את הסייד לטוח בו את הבית, וי"א שנועד לשמור על מנעליו שלא יישרפו בסיד. ערש"י ותוס') — לרבי עקיבא (ורבי מאיר — כפירוש רב הונא), יוצאים בו בשבת ומקבל טומאת מדרס, [שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו. רב אחא בר רב עולא] ואשה חולצת בו. (ומסתמא גם אסור ליכנס עמו בעזרה). אבל לרבי יוסי (כהסבר רב הונא) ולרבי יוחנן בן נורי (כהסבר רב יוסף) אינו נחשב מנעל, וטהור (אם משום שעשוי מקש ואינו בר קיימא, או משום שאין רגילות לעשות מנעלים כמותו. עתוס'). יש מפרשים, עפ"י הסוגיא ביבמות, שלדעת הכל סנדל של סיידין נחשב מנעל לענין חליצה, לא נחלקו אלא לענין יציאה בשבת, שמא יישלף (ע' בראשונים כאן. וכן נראה בדעת הרמב"ם — שעה"מ כלים כה, יח).

סנדל של עץ, לכאורה משמע שתלוי הדבר במחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי במשנה (כדברי שמואל). ואולם להלכה נחלקו הראשונים בדבר, האם הוא בכלל נעל וחליצתו כשרה, אם לאו. אבל העשוי מגמי או משעם, לדעת הכל אינו בכלל 'נעל' ואין חולצים בו, ומותר ללבשו ביום הכיפורים.

ולענין כניסה לעזרה — אנפלאות של בגד אינם בכלל 'מנעל' ואין נכנסים בהם לטיט, הלכך מותר להכנס בהם לעזרה (עפ"י רש"י יבמות קב:). ובמנחת חינוך (רנה"ד) כתב שנראה קצת מסוגיתנו שכל שאינו 'מנעל' לענין חליצה, כשר לכניסה בעזרה, כגון שאינו של עור.

ו. כוורת של קש (אינה ככוורות רגילות העשויות מקנים או מעץ) ושפופרת של קנים — רבי עקיבא מטמא בטומאת מת וכדו', (אפשר שכלי קש טמא מן התורה, ככלי עץ. ואפשר שאינו טמא אלא מדרבנן. תוס'. וברמב"ם משמע שכלי קש הרי הם ככלי עץ מהתורה. מצפה איתן). ורבי יוחנן בן נורי מטהר (לפי שאין הכוורת כפי הרגילות, או מפני שאינה בת קיימא. עפ"י תוס').

ז. עגלה של קטן (העשויה לשחק בה. ופעמים שהקטן יושב עליה. עפ"י רש"י. והתוס' פרשו שהיא עשויה לקטן להתלמד להלך, והוא נשען עליה) — טמאה מדרס.

ח. מקל של זקנים — טהור מכלום. (מטומאת מת וכדו' טהור, לפי שהוא מפשוטי כלי עץ. וממדרס טהור לפי שאינו מיועד לסמיכת כל הגוף אלא לסייע בהליכה). אין יוצאים במקל בשבת, אלא למי שאי אפשר לו לילך בשום אופן ללא מקל, שהרי הוא לו כמנעל, אבל אדם שהולך בביתו בלא מקלות אלא שבחוף הוא נעזר במקל להבטיח פסיעותיו — אסור (רא"ש ושאר פוסקים).

דפים סו — סז

צג. א. אלו דברים נוספים מנו חכמים שמותר לצאת בהם בשבת?

ב. אלו מיני רפואות ותיקוני הגוף מותר לעשותם בשבת?

א. הבנים יוצאים בקשרים (— מיני רפואה וסגולה; קישורי פואה (אדא מרי בשם רב יהודה), או קשר מסוים לבן שיש לו געגועים על אביו), ובני מלכים בזוגים (= פעמונים). וכל אדם, אלא שדברו חכמים בהווה. והעמיד רבי אושעיא כרבי שמעון שאמר כל ישראל בני מלכים הם, הלכך מותר לצאת לכל אדם בזוגים, גם לעניים. ורבי העמיד בארוג בכסותו, אבל בלא זה — אסור.

וכן פסק הרי"ף. ואף בבני מלכים אין התר אלא בארוג. עפ"י שפת אמת ורא"מ הורביץ.

אין התר אלא בתלויים בשלשלת, שאין חשש שמא ייפסקו. וריב"א פרש על פי הירושלמי,

שלא התירו כאן אלא לקטנים, אבל לגדולים אסור, שמא ייפסק ויביאנו בידיו (עפ"י תוס').

יוצאים באבן תקומה (— לנשים, שלא תפלגה) בשבת. משום רבי מאיר אמרו: אף במשקל אבן תקומה.

[והוא שנמצא החפץ מכוון במשקלו מאליו לאותה אבן, ולא כיוונוהו בידים]. וגם אשה שלא הפילה

מעולם, ואפילו אין ידוע שהיא עתה מעוברת, מותרת לישאנה כדי שאם תתעבר לא תפיל. משקל

דמשקל — נסתפק אביי (ברי"ף: רב אשי) אם מותר, ועלה ב'תיקו'.

א. הלכה כרבי מאיר. רי"ף.

ב. שנינו בתוספתא (ומובאת ברי"ף): יוצאים במוך ובספוג שעל גבי המכה ובלבד שלא יכרוך

עליהם חוט או משיחה; יוצאים בקליפת השום ובקליפת הבצל שעל גבי המכה, ואם נפל